

1996/97. õa keemiaolümpiaadi lõppvooru ülesanded
10. klass

1. 10,0 g kupriidi (vask(I)oksiidi) reageerimisel lämmastikhappega tekib vask(II)nitraat, lämmastik(II)oksiid ja vesi.
- a) Koostada ja tasakaalustada reaktsioonivõrrand. (4)
- b) Leida, mitu grammi vask(II)nitraati moodustub. (2)
- c) Milline on lämmastik(II)oksiidi saagis, kui moodustub 0,900 dm³ lämmastik(II)oksiidi (n.t.)? (4)

10p

2. 1,00 dm³ 1,00 M etaanhappe (CH₃COOH) lahusele lisati 1,00 dm³ 0,500 M NaOH lahust. Saadud lahus jagati kaheks võrdseks osaks **A** ja **B**. Lahusele **A** lisati 0,200 dm³ 0,500 M väävelhappe lahust, lahusele **B** 0,200 dm³ 0,500 M NaOH lahust. Lahuste kokkuvalamisel vedelike kontraktsiooni ei esine. Etaanhappe dissotsiatsioonikonstant $K_d = 1,75 \cdot 10^{-5}$.

- a) Kirjutada reaktsioonide võrrandid. (3)
- b) Arvutada lahustes **A** ja **B** lahustunud ainete hulk (moolide arv) vastavalt peale H₂SO₄ ja NaOH lisamist. (4)
- c) Arvutada etaanhappe lahuse pH enne ja pärast 1,00 dm³ 0,500 M NaOH lahuse lisamist. (4)
- d) Arvutada lahuste **A** ja **B** pH pärast (vastavalt) happe ja aluse lisamist. (2)
- e) Kirjutada etaanhappe dissotsiatsiooni tasakaalukonstant ja avaldada selle põhjal puhverlahuses sisalduv vesinikioonide tasakaaluline kontsentratsioon. (3)

16p

3. Elemendi **A** ergastamata aatomis on kokku 8 s-elektroni ja eelviimases kihis 6 d-elektroni. Selle elemendi β⁻-radioaktiivse isotoobi **A'** aatomis ületab neutronite arv prootonite arvu 7 võrra. Radioaktiivse lagunemise tulemusena tekib element **B**.

- a) Põhjendada, millises perioodis, millises rühmas (lühike tabel) asub element **A** ja mis on tema järjenumbr. (3)
- b) Kirjutada isotoobi **A'** lagunemisreaktsiooni võrrand, märkides sünteesis osalevate osakeste sümbolite juurde nende massiarvu ja järjenumbri (laengu). (3)
- c) Põhjendada, kas tekkinud isotoop **B** on looduses levinud või on ta radioaktiivne. (3)

9p

4. Elektroonikas kasutatakse trükiplaatide (plastik, mis on kaetud metalse vase kihiga) söövitamiseks (lakiga katmata vase kihi eemaldamiseks)

kontsentreeritud FeCl_3 lahust. Väga kontsentreeritud lahuse valmistamisel tekib lahuse põhja pruun sültjas sade ja lahus muutub happeliseks.

- a) Kirjutada FeCl_3 dissotsiatsiooni võrrand. (1)
- b) Kirjutada FeCl_3 kõigi kolme hüdrolüüsietapi võrrandid. Teades, et toatemperatuuril tekkinud sade pärineb teisest etapist, anda sadenenud soola nimetus. (3)
- c) Kirjutada reaktsioonivõrrand ainega, mis tekkinud sademe lahustaks (tema lisamisel FeCl_3 lahustamisel sadet ei teki). (2)
- d) Kirjutada reaktsioonivõrrand, mis kirjeldab trükiplaadi söövitamist. (2)
- e) Kirjutada reaktsioonivõrrandid, millega on võimalik tarvitatud söövitussegu regenereerida. (3)

11p

5. Fluori tavaliselt keemilise reaktsiooni tulemusena ei saa. 1986.a. leiti siiski reaktsioon, milles ühe saadusena tekib fluor

- a) Tasakaalustada reaktsioonivõrrand. (5)
- b) Leida 500 g SbF_5 reageerimiseks vajalik K_2MnF_6 kogus. (2)
- c) Leida 25°C ja 765 mm Hg juures tekkinud F_2 ruumala.
 $R=0,08206 \text{ atm}\cdot\text{dm}^3\text{mol}^{-1}\text{K}^{-1}$, 1 atm = 760 mm Hg. (4)

11p

6. Reeglina tahkete ainete lahustuvus vees suureneb temperatuuri tõusuga. 100 grammi 20°C juures olevat küllastatud NaHCO_3 lahust valati püstjahutiga varustatud kolbi ja tõsteti tema temperatuur 100°C -ni, seejärel lisati sellele 5,51 g tahket NaHCO_3 . Peale veerandtunnilist kuumutamist lahus jahutati 20°C -ni. Kuigi mingit sadet ei tekkinud, oli lahustunud aine protsendiline sisaldus sama, mis enne katse algust - 9,00 %.

- a) Milline ühend oli lahustunud aineks peale katse lõppu? (1)
- b) Kirjutada reaktsiooni võrrand. (2)
- c) Mitu grammi lahustunud ainet ja mitu grammi vett oli lahuses peale katse lõppu? (6)
- d) Koostada võrrand, mille abil oleks lahustunud aine protsendilist sisaldust ($\omega=0,09$) toodud lähteandmete ja reaktsioonivõrrandi alusel võimalik leida. Teisendada ja arvutada pole vaja. (4) **13 p**